

KÉT IGÉNYES VERSESKÖTET

KERESZTHÍDON

LADIK KATALIN: *Elindultak a kis piros bulldózerek.*
Forum, Újvidék, 1971.

Második verseskötetének elején, az egész kötetre jellemző tömörséggel, mondja Ladik:

»kereszthídra léptem
és onnan lenéztem
volt ott zöld sárga kék meg minden
az egész életem.«

E félig hetyke, félig nemtörődöm kijelentése, mintegy kihívás-ként, arra ösztökéli az olvasót, hogy megkísérelje maga is számba venni, mi látszik arról a kereszthídról, vagyis mi az, ami a kötetben (élmény- és tanulságként) benne van. Ez persze nem könnyű, mivel — akárcsak a *Ballada az ezüstbicikliről* esetében — Ladik szavai, gondolatai, érzései vagy inkább képei, hasonlatai, metaforái mögött ritkán tapintható ki a valóság, jóllehet külön-külön egy-egy mondatban, verssorban az élet realitása bujkál (»a patikus megfogta a velencei galambot«, »hat porszívó működik szüntelen«, »a kertben egy gyerek« stb. stb.). Mégis a mese, az álom, a képzelet, a tudat alatti, a valós valótlan világ felől, mindenekelelt pedig a szürrealizmus alaptörvényei felől közelítve e költeményeket vagy költemény-csírákat (»Elmentek a hajók. / Megeszik a galambot.«), megállapíthatjuk, hogy Ladik költészetében a felszínen csillogó látványosság s a szándékolt megdöbbentések ellenére is elsősorban a szorongás visszafogott rezdülései és a félelem, pusztulás képei domi-

nálnak. Mint a kötet egyik legszebb és legtöményebb versében, a *Csendben is*, amelyben ezt írja:

»négy farkas a kéményben
párnákhoz szögeztek
nagy fehér fogak.«

Erre a szorongásra és félelemre rimel, a többi közt, a *Kis éji zene* és *Az öregasszony meg a székek* című verse is. Mindkettő érzékletesen, szinte háborzongatóan fejezi ki a rémületet, azzal a különbséggel, hogy az elsőben, a hid alatt ficánkoló kutyától, amely egyszerre válaszol fuvola- és sátánhangon, a haladás »jó irány-át is tudni szeretné az éjjeli utas, vagyis a költő, míg a második versben, az öregasszonnyal együtt, jóval egyértelműbben úgy érzi, hogy »azok a székek jaj fölöttem / mindjárt leszakadnak.«

Ladiknak azonban — akár *Önéletrajzot*, akár *Sírfeliratot* ír — nem kell félnie e jelképes és leszakadás-sal fenyegető székektől. Mert a *Július* (»golyák állnak a fekete dombon / rajtuk égő szoknya«), az *Aratás* (»két vasaló a lány kezében / rohan a szekér / a vasalóban búzatábla ég«), a *Nyári éj* (»harisnyámra réti tücskök / ugrálnak fel / zenélő paraszak«), a *Mellem alkony*, főképp pedig a *Mese* című versekkel megtalálta azt az utat, amelyen járnia kell.

Ez az út pedig — a nemritkán meddő, különböző és magamutató kísérletek után — a legtisztább

forráshoz, a népmeséhez, népköltészethez vezetni, azaz ahhoz a sajátos gondolkodás- és világlátásmódhoz, amit az első és második kötetében, valamint az Új Symposion 82. számában és a Magyar Szó május 7. számában is kamatoztatott már, egyéni és maradandó értékeket alkotva.

A kereszthídről tehát, fűzhetnénk hozzá az írásunk elején idézett vers — *kereszthídra léptem* — soraihoz, nemcsak »a zöld sárga kék

meg minden« látszik, hanem az út is.

Ladiknak, ha jó költészetet akar művelni, s túl akar jutni a reá lefelkelkedő útvesztőkön, amilyenek például a verskompozíciós önismétlések, elsősorban ezt az »irányt« kell követnie. Ha már beletette a kezét a tűzbe, mint az ember, aki röpében kapta el a madarakat.

Ez a második kötet — nyelvezete szikárságával is — a tisztulás, a beérés folyamatát jelzi.

CSILLAGOS BÁRKA

BRASNYÓ ISTVÁN: *Égi laboda*.
Forum, Újvidék, 1971.

Az utóbbi években mind termékenyebbé váló Brasnyó István elbeszélés- és verseskötetei után a gyermekolvasók asztalára is szép könyvet tett le, az *Égi labodát*. Egy tárgyában, hangulatában és színeiben, motívumaiban egyaránt gazdag kötetet, amit Zsoldos Vera kifejező rajzai tesznek még árnyaltabbá, még kedvesebbé.

Mindez főképp azért tűnik szembe, mert az *Égi laboda* mindössze harmincöt verset tartalmaz, s zömmel ezek is igen rövidék. A »kurtaság« azonban Brasnyónál nem a kiszikkadásnak, s nem a mondani-valótlanságnak a jele, hanem épp ellenkezőleg a tömörségigénynek, az ihletett erővel történő összevonásnak és elhagyásnak, s vele együtt a líra leghatásosabb formájára való rátalálásnak.

Másrészt Brasnyó nyilván tudatában van annak is, hogy a gyermeki képzelet nem tűri a kényszerű fegyelmézést, a pántokba szorítást, s ezért minden versében éppen csak annyit mond el vagy sejtet, amennyi a gondolat és az érzés szárnybontásához kell, avagy a

versmondó, versolvasó hangulat megteremtéséhez. Ezt pedig legtöbbször már a hangütéssel, témaválasztással s a versek kezdő sorai-val eléri, mint a *Fekete halász* című versében is:

*Csillagos bárka
hálót visz folyón át
arany almáfora.*

*Van egy halász,
fekete,
fekete a vára,
ráteríti hálóját
ézüst éjszakára.*

A versek többségében így szórja papírra a színfoltokat, s ha ezzel és a hangulatkeltéssel megvan, akkor fog csak hozzá a valóságkelemekkel áthatott miniatűrök műves kidolgozásához.

De a kérdésfeltevés és a kijelentés feszültségkeltési lehetőségével is gyakran él:

*Jég reccsen odaktint
fényes csillag hova int?*

(Hajnalit 76)

Vagy:

*A kovácsok
fujtatója
lángot hány,
minden szikra
erre röpköd
és rád vár.*

(Üllő és kalapács)

Máskor a gyermekekhez legközelebb álló párbeszédesebb formát teszi meg versei tartópillérének, s ezek akkor lengék és erősek, ha közben a játék mákonyát is beléjük ötvözi, mint például a *Mi van a patakban?* c. költeményben, amelynek különösképp az első fele sikerült remekbe:

- *Mi van a patakban?*
- *Varangyos béka.*
- *Van-e neki búzája?*
- *Majd egész véka.*
- *Mit csinál a búzával?*
- *Malomba viteti.*
- *Mit csinál a molnár?*
- *Garatba felönti.*

Ritmusjátékra a *Téli világ* és a *Tarlón* című versek nyújtják a legsebb példát, míg magára a szipor-

kázó játékosagra és humorra a *Falapát* című vers, amely ötlet- és költői leleményként is igazi gyöngyszem. Megérdemli, hogy teljes egészében idézzük. Egyebek közt azért is, hogy vele támasszuk alá azt az állításunkat, miszerint Brasnyó nemcsak a felnőttek, hanem a gyermekek felé is megásta a maga útját:

*Fát vág egy ember
nagy türelemmel.*

*De míg aprítja a fát,
elszalad a falapát.*

— *Ejnye — mondja — vakapád!
Hova lett a falapát?*

*Mig én aprítom a fát,
elszalad a falapát. —*

*Ha sűrűn nem havazik,
meg sem állna tavaszig.*

*Am féltúton a falapát
csak meggondolja magát.*

*Nincsen rajta fakabát,
hó fűjja be lábnyomat.*

*»Inkább nincs több utazás«,
s hazafelé utat ás.*

Az Égi labodában tehetség és ihlető erő lakozik. És magával ragadó költészet: a gyermekkor világával, színeivel, ízeivel.

SZÜCS IMRE

A MESSZIRŐL JÖTT EMBER

DANILO KIS: *Korai bánat.*

Forum és Móra Ferenc Könyvkiadó, Újvidék — Budapest, 1971.

A messziről jött ember. Legszebben így nevezném Danilo Kisét, a költőt, az állomlástót, mert ez állik rá legjobban, ez jellemzi őt a legtalálósabban, úgy is mint a lélek birodalmának, pusztaságainak, reménytelennek szomorú, magányos vándorát és úgy is, mint kortársat, művészt, a mindig jelenvaló tanúját a történelemnek, a lélek ismétlődő meghurcoltatásának, föltáma-

dásának, hites megnyilatkozásának, egy új nap, egy új világ, egy új élet reményében. Messziről jött, az ember távoli emberségéből, de mint ember, mint meghitt, meleg érzés, ártatlan gyermekámulat, tiszta, de szorongással egyezkedő, a valóság sivár bizonyosságában gyanakvó, a »felnőtt« értelem világképében egy »érzéketlen« világot sejtő, bizalmatlan eszmélet, amely mégis bensősé-